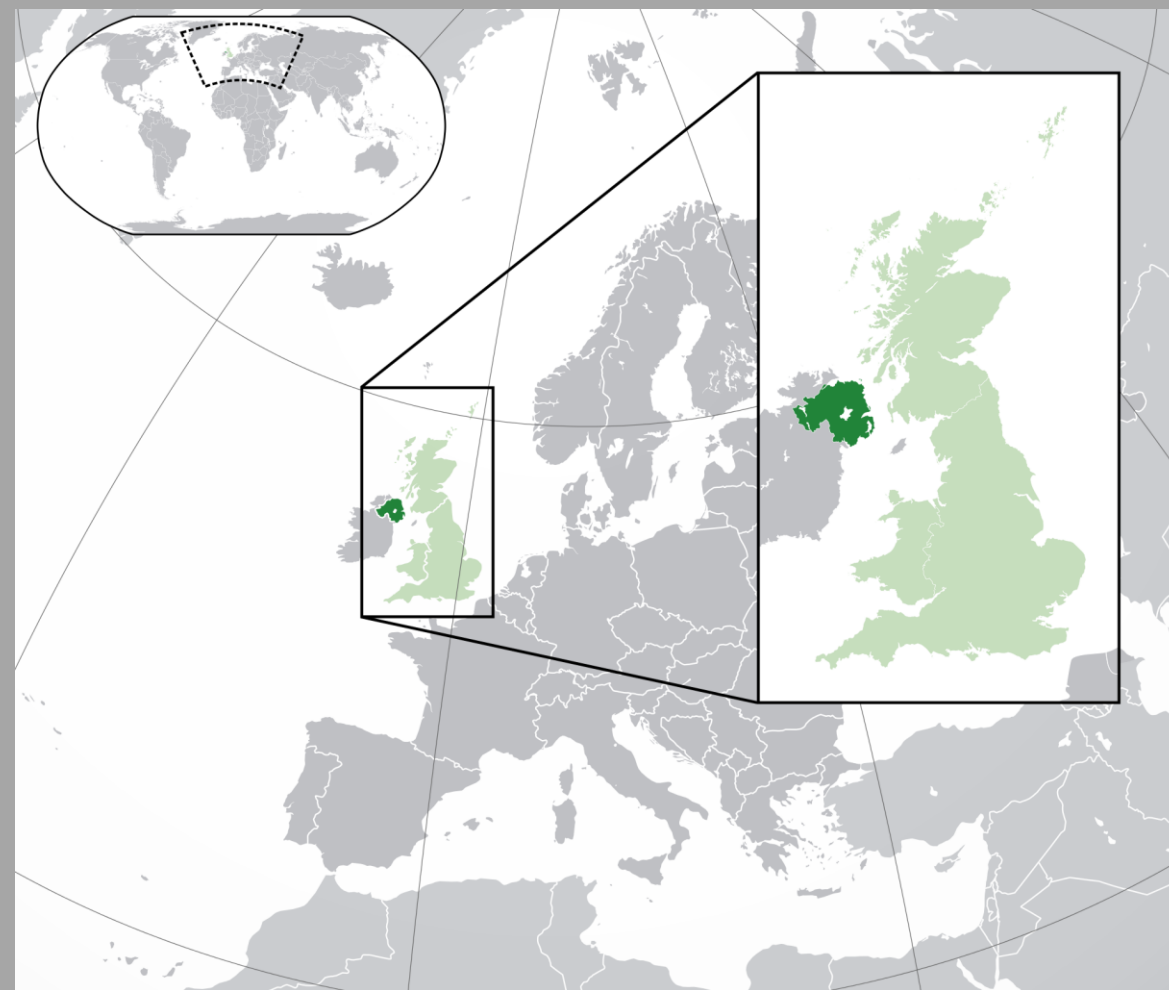

IRSKO

Jižní a Severní Irsko

Severní Irsko a Velká Británie

Velikonoční povstání

- 24.dubna – 30.dubna 1916
- nejvýznamnější pokus o povstání od irských rebelií v roce 1798
- povstání bylo podníceno a vedeno uskupeními: Irské republikánské bratrstvo, Irští dobrovolníci, Irská občanská armáda a Ženská liga
- **počátek povstání** - obsazení klíčových pozic v Dublinu a vyhlášení nezávislosti Irské republiky
- povstání bylo potlačeno a vůdci popraveni
- **důsledky povstání:** zastánci nezávislosti Irské republiky získávají ve volbách v roce 1918 v britském parlamentu největší zastoupení
- členové strany Sinn Féin v roce 1919 vyhláší nezávislý parlament a zakládají Irskou republiku

Sinn Féin

- strana založena v roce 1905 Arthurem Griffithem
- název znamená „my sami“
- původně název regionálních novin
- ideologie – irský republikanismus a nacionalismus

Irská válka za nezávislost

- partyzánská válka mezi Irskou republikánskou armádou (IRA) a britskými bezpečnostními silami v letech 1919 – 1921
- IRA - účastníci velikonočního povstání – Irští dobrovolníci a Irská občanská armáda vytváření bojové uskupení

- lídr IRA byl Michael Collins

Počátek konfliktu

- zastřelení dvou členů Královské irské policie – Royal Irish Constabulary – policie přítomná na území Irska od roku 1822 (RIC)
- britská vláda zakázala Sinn Féin a Dáil Éireainn (Irské shromáždění)

Průběh konfliktu

- IRA začala napadat britské armádní hlídky
- boje probíhaly ve městech Munster, Dublin, Belfast, Ulster
- 9. srpna 1920 prošel v britském parlamentu zákon o obnovení pořádku v Irsku – bylo vyhlášeno britskou vládou stanné právo na území jižního Irska
- povolení užívat trestu smrti bez soudu – iniciátorem byl premiér David Lloyd George
- zákon vedl ke zvyšování násilí
- krvavá neděle 21. listopadu 1920 – popravy a střílení do davů na obou stranách

Řešení konfliktu

- 1920 rozdělení Irska - vzniklo Spojené království Velké Británie a Severního Irska
- 13. května 1921 se konaly Všeobecné volby do parlamentu Jižního Irska
- vyhrála strana Sinn Féin, ale zvolení členové parlamentu odmítli nastoupit do úřadu
- tím byl parlament Jižního Irska rozpuštěn a výkonným a legislativním orgánem se stal Lord Lieutenant
- **11. července 1921 vzniklo příměří - Aglo-irská smlouva**
- hlavními iniciátory příměří byli – král Jindřich V., premiér Jižní Afriky generál Smutson a premiér David Lloyd George
- 6. prosince 1922 byl vytvořen Irský svobodný stát se statusem dominia (1922 – 1937)
(dominium je politicky autonomní celek v rámci Britského impéria (Kanada, Austrálie, Nový Zéland atd.))
- Severní Irsko zůstalo součástí Spojeného království

Irská občanská válka

Příčiny konfliktu

- země byla nezávislá na Spojeném království, ale jako součást Britského impéria
- konflikt mezi dvěma skupinami irských republikánů o pojetí Aglo-irské smlouvy
- jedna strana nechtěla dohodu s britskou vládou (protidohodová Sinn Féin) a druhá strana chtěla, chtěla Irský svobodný stát

Průběh konfliktu

- první nepokoje s tímto podnětem byly 14.dubna 1922 v Dublinu
- proti dohodě byl Arthur Griffith (zakladatel Sinn Féin) – „irregulars“ pro dohodu byl Michael Collins „staters“ (vůdce IRA)
- protidohodoví obsadili Four Courts (budova soudu) a když se nehodlali vzdát, tak Collins začal s bombardováním
- boje pokračovaly do července 1922
- protidohodoví měli málo zbraní a po různu drželi některá města
- prodohodoví města vybojovali a válka dostala partyzánský charakter
- Michael Collins, tou dobou vrchní velitel, byl v srpnu 1922 zabit
- protidohodoví trpěli nedostatkem úkrytu a zbraní a rozpadli se na skupiny kolem 10 mužů

Řešení konfliktu

- příměří bylo uzavřeno v květnu 1923
- do čela státu se dostává strana Fianna Fáil, vedená Éamonem de Valerou (na obrázku)
- Irský svobodný stát zanikl 29. prosince 1937, kdy vešla v platnost republikánská ústava a formálně bylo založeno Irsko v čele s prezidentem
- během II. Světové války prosadil Valera neutralitu
- v roce 1949 Irsko vystoupilo z britského společenství národů (NATO) a prohlásilo se republikou
- 1973 se Irsko stává členem Evropského společenství

Konflikt v Severním Irsku

PROTESTANTI – PRO ZACHOVÁNÍ SEVERNÍHO IRSKA JAKO SOUČÁST SPOJENÉHO KRÁLOVSTVÍ

- Lojalisté
- Unionisté
- Sbor ulsterských dobrovolníků
- Královská ulsterská policie

KATOLÍCI – CHTĚJÍ SAMOSTATNÉ IRSKO

- Nacionalisté
- Prozatimní IRA
- Severoirské sdružení pro občanská práva

- etnicko-
nacionalistický
konflikt
v Severním Irsku
- počátek konfliktu
60. léta 20.stol -
1998

Počátek konfliktu

- rozdělením ostrova na Irsko a Severní Irsko – katolická menšina Severního Irsku trpěla diskriminací
- v 60. letech začala kampaň na podporu občanských práv katolíků v Severním Irsku (např. v severním Irsku mohl volit jen ten, kdo vlastnil dům zatímco ve zbytku Spojeného království mohl volit každý dospělý, policie mohla zatknout a uvěznit lidi bez obvinění nebo soudu, zakázat jakékoliv shromáždění a pochody - zákon byl používán téměř výhradně proti katolíkům)
- polovojenské skupení Ulsterské dobrovolnické síly (protestanti, lojalisté) podnikalo útoky na civilisty – proti tomu Severoirské sdružení pro občanská práva (katolíci, nacionalisté)
- Královská ulsterská policie – podpora protestantů, negativně se proslavila brutalismem
- katolíci, nacionalisté, hnutí za občanská práva v roce 1968 uspořádalo první pochod za občanská práva

Průběh konfliktu

- pochod v Derry byl severoirskou vládou zakázán, lidé byli zbiti
- policie napadala katolické domy v Derry - Bitva o Bogside (katolická čtvrť v Derry)
- 1505 katolických rodin muselo uprchnout, nutnost postavit uprchlické tábory na hranicích s Irskem
- na začátku 70.let vznikla frakce IRA – dočasná IRA, která oproti staré IRA chtěla ozbrojený boj a chránila katolíky
- 30. ledna 1972 Krvavá neděle – britská armáda zastřelila 14 civilistů
- proti tomu dočasná IRA 21.července 1972 Krvavý pátek – bomby v Belfastu zabily 7 civilistů a 2 vojáky

REM
BLOODY
SUNDAY 14

REMEMBER
BLOODY SUNDAY
1972

- britská vláda sesadila unionisty a představila přímou vládu z Londýna (krátkodobé řešení)
- 1973 referendum o statutu Severního Irska – vznik Severoirského shromáždění, volby
- Sunnindaleská dohoda – nacionalisté, unionisté, britská a irská vláda - politické urovnání
- lojalisté dohodu nepřijali a zorganizovali generální stávku
- následovaly jednání o samostatném dominiu
- první příměří 1994
- bombový útok v Manchesteru 1996 – největší pumový útok od II. světové války

Velkopáteční dohoda

- druhé příměří 1997 – vyjednána Velkopáteční dohoda 1998
- dohoda umožnila vznik společné exekutivy, v níž byla ministerská křesla rozdělena podle síly jednotlivých stran, a vznik voleného národního shromáždění
- dohodu podpořili voliči v severoirském referendu i v Irské republice, která se vzdala svých ústavních nároků na severní území

Důsledky konfliktu

- během konfliktu zemřelo necelých dva tisíce civilistů
- padesát tisíc lidí bylo zraněno
- proběhlo šestnáct tisíc bombových útoků

Irsko a Brexit

- Problém hranic
- Problém dovozu a vývozu zboží

Irská republika – člen EU X Severní Irsko – součást Velké Británie

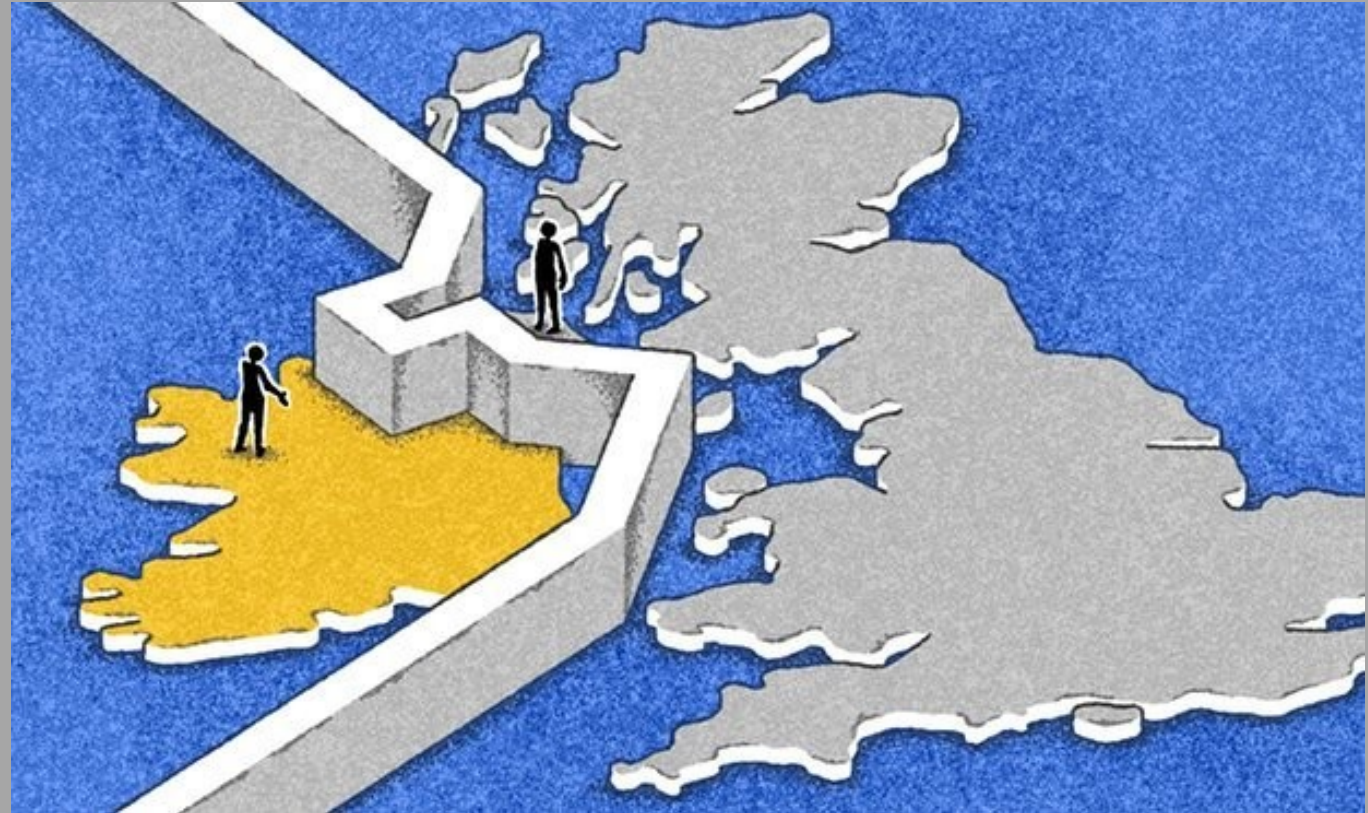
Severní Irsko zůstalo na unijním trhu přes to, že je součástí Velké Británie

Severoírský protokol:

Severní Irsko zůstalo po odchodu Velké Británie z EU součástí jednotného unijního trhu. Důvodem je sdílení pozemní hranice s Irskem. Pokud by tato výjimka udělena nebyla, musela by vzniknout pevná hranice a byla by porušena Velkopáteční dohoda z roku 1998.

Obava o nepokoje v případě obnovení hraničních kontrol na irském ostrově.

Příklad Guinnessu – vaří se v Dublinu, ale lahvuje v Severním Irsku

Irská pojistka

„backstop“

proti obnovení tvrdé hranice mezi Irskem a Severním Irskem

Dovoz zboží

Zboží z Velké Británie musí cestou do Severního Irska plnit celní povinnosti jako kdyby směřovalo do Evropské unie

Cla a kontroly jsou prováděny u zboží vstupující na území Severního Irska z ostatních částí Spojeného království nebo třetí země

Velká část zboží má z tohoto procesu výjimku

How checks between Britain and Northern Ireland work

Certain goods, such as meat and eggs, need to be checked when they enter Northern Ireland from Great Britain

Aktivace článku 16

- Článek 16 – použití článku 16 Dohody o brexitu umožňuje kterékoliv její straně pozastavit jakoukoli část, která jí způsobuje „ekonomické, společenské nebo ekologické potíže
- Boris Johnson zvažuje odstoupení od severoirského protokolu o brexitu – aktivace článku 16
- Velká Británie cítí problém, že Evropský soudní dvůr má pravomoc dohlížet na plnění severoirského protokolu a Evropská unie může prostřednictvím toho vytvářet zákony, které platí v Severním Irsku
- Reakcí EU by bylo pozastavení obchodní dohody

Možnosti řešení

- Evropská unie schválila finanční pomoc Irsku ve výši 900 milionů eur
- Jedna z možností je sjednocení Irska. V případě, že by tato možnost měla dostatečnou podporu, je Velká Británie podle Velkopáteční dohody povinna vypsat referendum

Zdroje:

- Aktivace článku 16, https://www.irozhlas.cz/zpravy-svet/velka-britanie-evropska-unie-irsko-brexit-obchodni-dohoda-clanek-16-severoirsky_2111092255_aur, vyhledáno 8.1.2022
- Brexit a jeho dopad v Irsku, <https://www.europarl.europa.eu/news/cs/headlines/eu-affairs/20170925STO84610/brexit-a-jeho-dopad-v-irsku>, vyhledáno 21.12.2021
- Britsko-irská válka, https://cs.wikipedia.org/wiki/Britsko-irsk%C3%A1_v%C3%A1lka, vyhledáno 21.12.2021
- Velikonoční povstání, <https://www.info.cz/zpravodajstvi/svet/velikonocni-povstani-klicovy-okamzik-irskych-dejin-i-nedotknutelny-zdroj-narodniho-sebevedomi>, vyhledáno 18.12.2021
- Irsko, <https://www.euroskop.cz/538/sekce/irsko/>, vyhledáno 20.12.2021
- Irská občanská válka, https://cs.wikipedia.org/wiki/Irsk%C3%A1_ob%C4%8Dansk%C3%A1_v%C3%A1lka, vyhledáno 18.12.2021
- Irská republikánská armáda, https://cs.wikipedia.org/wiki/Sinn_F%C3%A9in, vyhledáno 21.12.2021
- Konflikt v Severním Irsku, https://www.bbc.co.uk/czech/specials/1946_nirealnd_ok/index.shtml, vyhledáno 21.12.2021
- Protokol o Irsku, https://ec.europa.eu/info/strategy/relations-non-eu-countries/relations-united-kingdom/eu-uk-withdrawal-agreement/protocol-ireland-and-northern-ireland_cs, vyhledáno 3.1.2022
- Sinn Féin, https://cs.wikipedia.org/wiki/Sinn_F%C3%A9in, vyhledáno 18.12.2021
- Velkopáteční dohoda, https://cs.wikipedia.org/wiki/Velkop%C3%A1te%C4%8Dn%C3%AD_dohoda, vyhledáno 18.12. 2021